

Fra offer til handling

Af Karin Sten Madsen, socialrådgiver MPF, undervisnings- og formidlingskonsulent på Center for Voldtægts ofre, Rigshospitalet. Mægler i Konfliktråd.

”Hvor ku´ du gøre det?” er det spørgsmål, som de fleste kvinder, der er blevet voldtaget, ønsker at få svar på. På Center for Voldtægts ofre hører vi det formuleret nøjagtig sådan – forundret, fortvivlet eller vredt og henvendt til det ”du”, som begik overgrebet, og derfor som den eneste kender svaret. Men at sætte sig ansigt til ansigt og stille spørgsmålet direkte havde vi ikke forestillet os, nogen kunne føle trang til. Lige indtil en ung kvinde, Anna, bad om vores hjælp. Hun var blevet voldtaget af en god ven, som hun af og til gik i byen med. Da de sov rusen ud i hendes lejlighed, vågnede hun ved, at han var ved at trænge ind i hende. Chokeret fremstammede hun, at han skulle holde op. Det stoppede ham ikke, snarere tværtimod. Bagefter tog han uden et ord sit tøj og gik. Anna anmeldte ham ikke, og hun hverken så eller hørte fra ham, men han blev ved med at spøge. Overalt i gadebilledet syntes hun at se ham, og hun gik nu i mindre og mindre cirkler omkring sit hjem. En dag sagde Anna til centrets psykolog, at hun mente, det ville hjælpe hende, hvis hun kunne komme til at tale med manden. Hun måtte vide, hvorfor han havde gjort det. Ville vi hjælpe hende med det?

Denne artikel handler om samtaler mellem kvinder, der er blevet voldtaget og de mænd, der voldtog dem. For vi valgte at hjælpe Anna, og der kom flere kvinder til, der som hun ønskede en direkte eller indirekte samtale med krænkeren. Hvad der startede som et forsigtigt forsøg, så et projekt, er i dag blevet en integreret del af centrets tilbud om støtte, og jeg vil her fortælle om den praksis, der er udviklet.

Lidt om baggrunden

Det lå ikke i kortene, at vi på Center for Voldtægts ofre skulle beskæftige os med den krænkende part i en voldtægt. Vi er et tværfagligt center med en traditionel (hospitals)bemanding bestående af læger, sygeplejersker, psykologer og socialrådgiver, som har til opgave at undersøge og behandle kvinder og mænd, der akut har været udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg¹. Vores patient/klient er kvinden og hendes nærmeste pårørende, og vores mål er at hjælpe hende på fode igen efter overgrebet. Krænkeren er, om jeg så må sige, ikke vores afdeling. Men hvad nu hvis et møde med krænkeren kunne være medvirkende til, at kvinden kom på fode igen?

Tanken om at lade offer og krænker møde hinanden er ikke ny og praktiseres i forskellige regi. Sct. Stefans rådgivningen i København har f.eks. siden 1993 med inspiration fra USA, hvor mediation mellem offer og krænker vandt frem i det juridiske system i 70´erne, tilbudt konfronterende møder som et led i behandlingen af familier, hvor et voksent/ungt familiemedlem har foretaget seksuelle overgreb på et barn.

Når man i USA begyndte at tilbyde mediation mellem offer og krænker i straffesager, var det i voksende frustration over det eksisterende retssystemets fejl og mangler. Retfærdighedsparadigmet Restorative Justice (genoprettende retfærdighed) vandt frem som alternativ eller supplement til den straffende eller gengældende retspraksis. I Danmark blev der i 1998 i forbindelse med regeringens

¹ Da 98% af henvendelserne kommer fra kvinder, vil jeg herefter kun omtale kvinder.

handlingsplan for at styrke retsstillingen for ofre for forbrydelser iværksat et forsøg med offer/gerningsmandsmediation i Konfliktråd som supplement til straf i mindre grove voldssager.

Tankegangen bag Konfliktråd er, at ofre og gerningsmænd i et frivilligt møde og under ledelse af en uvildig tredjepart får mulighed for at tale om det personlige mellemværende, der er opstået i og med forbrydelsen. Hvor det i en retssag er anklageren og forsvareren, der fører ordet på vegne af hhv. staten og den tiltalte, bliver konflikten i Konfliktråd med Nils Christie's ord² givet tilbage til parterne. Målet er ikke tilgivelse og forsoning, men en mulighed for at rette op på den skade, der er forvoldt, ved at give ofret mulighed for direkte at tale til krænkeren, og krænkeren mulighed for direkte at tage ansvar for sine handlinger.

Men hverken som led i en behandling eller i tilknytning til det juridiske system kan man med enkelte undtagelser³ finde eksempler på mediation efter voldtægt. Man viger i dag ikke tilbage for at bruge mediation ved eksempelvis grov vold som drab, røveri og incest, men der er en udpræget tilbageholdenhed, når det gælder voldtægt. Tanken om at en kvinde igen skal udsættes for krænkeren synes utænklig, frastødende og uetisk. Billedet, der toner frem, er monstret, der ligger på lur i parken. Han findes og eksponeres ikke mindst på avisernes forside, men man overser ofte, at voldtægt for 70 % vedkommende sker blandt yngre mennesker, der kender hinanden mere eller mindre godt i forvejen.⁴ Og man må heller ikke glemme, at mediation ALTID bygger på frivillighed - for begge parter vedkommende.

Men ét er hvad nogle – langt fra alle kvinder - ønsker. Noget ganske andet er mændene. Overalt hvor man tilbyder mediation mellem offer og krænker i straffesager, er en tilståelse en forudsætning for, at der kan blive tale om et møde. Og en sådan foreligger så godt som aldrig, når det drejer sig om voldtægt. Ingen mand ved sine fulde fem vil benægte, at han har haft sex med kvinden, men benægte at det skete med anvendelse af tvang og mod bedre vidende. Rigtige mænd synes ikke at behøve at tvinge en kvinde til sex, så at tilstå tvang og fortsat, vil foruden at sende manden bag lås og slå anfægte hans maskuline ære. ”Tab af ære er det største tænkelige onde, større end bevidstheden om at have gjort noget galt eller at have skadet en anden,” siger den norske tidligere fængselspræst og filosof Paul Leer-Salvesen⁵. Derfor gælder alle kneb både i og udenfor retten, og resultatet er, at kun 1/3 af de mænd, der sigtes for voldtægt bliver dømt. Resten får deres sag henlagt på bevisets stilling.

Spørgsmålene, vi i 2003 stillede os selv, var derfor: Kan man overhovedet forestille sig, at en mand anklaget for voldtægt frivilligt vil mødes ansigt til ansigt med kvinden, han har forgrebet sig på? Og vil der i så fald være risiko for, at kvinden bliver retraumatiseret, hvis manden ikke tager ansvar for sin handling? I dag hvor vi har nogen erfaring⁶ for at det lader sig gøre, er vi optaget af, hvordan kan man motivere flere mænd til at tage imod kvindernes opfordring til at tale om, hvad der er sket. Og hvordan vi bedst muligt sikrer, at samtalen bliver meningsfuld for begge parter.

² Christie, Nils (1978) *Konflikt som eiendom*. I *Som folk flest*. Artikler. Universitetsforlaget, Oslo

³ RESTORE, University of Arizona, USA. Se: www.restoreprogram.publichealth.arizona.edu

⁴ På Center for Voldtægtsofre er 60% under 25 år, 51% har forud for overgrebet et længerevarende kendskab til krænkeren, 15% et korterevarende (Årsrapport 2005)

⁵ Leer-Salvesen, Paul (1999) *Tilgivelse*. Universitetsforlaget Oslo

⁶ 15 - 20 kvinder om året vil ønsker direkte eller indirekte kontakt med krænkeren

Rammerne

Center for Voldtægts ofre er som sagt stedet, hvor kvinderne introduceres til muligheden af en samtale med krænkeren, og jeg vil kort beskrive rammerne.

Når en kvinde henvender sig til Center for Voldtægts ofre eller bringes dertil af politiet, vil hun – uanset om overgrebet bliver anmeldt eller ej – kunne få foretaget en sporskringsundersøgelse og blive medicinsk/gynækologisk undersøgt og behandlet. Så hurtigt som muligt herefter får hun tid til konsultation hos centrets læge, og der gives tilbud om opfølgende behandling hos psykolog eller socialrådgiver. Relationen til krænkeren kommer altid på tale, og fornemmer lægen, at kvinden har tanker om at kontakte ham, eller ikke kan undgå kontakt med ham (skolekammerater, venner, arbejdskolleger, institutionsanbragte unge), henvises kvinden til en samtale med mig. Lige så ofte kommer henvisningen imidlertid fra psykologen, som kan have haft kvinden i et længere behandlingsforløb, hvor ønsket om at kontakte krænkeren er kommet frem eller modnet.

Kvinden har med andre ord allerede hjulpet og kommet i møde af mange mennesker i centret, og der er ingen tvivl om, at oplevelsen af at være i gode hænder er medvirkende til, at kvinden kan tænke og udtale ”unormale” tanker, såsom at ville tale med krænkeren. Samtidig er det fuldstændig afgørende for, at et projekt som dette har kunnet lade sig gøre, at det tværfaglige team har kunnet se en mening med at gå ud over de normale rammer og ladet sig inspirere af resultaterne.

Hvorfor tale med krænkeren?

Det er sjældent, at en kvinde ved første samtale med mig er fuldstændig klar over, hvad det er, hun vil. Måske vil hun, måske vil hun ikke have kontakt med manden. Og hvordan kan det lade sig gøre, skal hun selv kontakte ham, og hvad hvis han siger nej? Og hvad vil omgivelserne sige? Hvordan skal man kunne forklare andre, at man vil i forbindelse med den mand, der har gjort en så meget ondt? Hvordan kan det andet end blive opfattet som en indrømmelse af, at det måske ikke var så slemt alligevel, at hun måske selv var lidt ude om det? Kvinders troværdighed er altid på spil, når det drejer sig om voldtægt.

Bevæggrundene til alligevel at vove det ene øje er ligeså forskellige, som kvinderne er forskellige. For nogle er det deres naturlige måde at tackle problemer på. Opstår et problem, ja, så løser man det ”up front”, som en kvinde udtrykte det. En lidt ældre kvinde havde i alt for mange år fundet sig i alt for meget fra mænds side. Nu var det nok. Hun ville ikke bøje nakken længere og være offer. Andre søger retfærdighed.

Kontakt til krænkeren

Mange kvinder fører en indre dialog med krænkeren, og nogle har allerede forsøgt at nedskrive deres tanker. Og selvom papiret er revet i stykker mange gange eller teksten deleted, er tanken om at skrive et brev til manden er ikke fremmed for de fleste. Det gælder naturligvis ikke alle. Især meget unge vil hellere tage mobilen og ringe eller sende en sms, men de fleste vil nu gerne have mulighed for at kunne udtrykke sig uden at løbe risikoen for at blive modsagt. Og derfor både tilskynder og støtter jeg kvinderne i at skrive.

Brevskrivning er et terapeutisk redskab, som jeg på dette sted ikke behøver forklare nærmere. I modsætning til breve skrevet i en terapeutisk sammenhæng skal disse breve skrives og sendes med det formål at opnå kontakt med modtageren så det vigtigt at gøre kvinderne klart, at der ikke findes

hverken pressions- eller sanktionsmuligheder, hvis manden enten ikke svarer eller sender et afvisende svar. Brevet kan altså være kvindens eneste chance for at fortælle, hvad der ligger hende på sinde, samtidig med at det skal invitere til et svar, evt. til en tilkendegivelse om at ville mødes.

Jeg vil her gengive et brev, skrevet af Mie (22 år), som i egen seng blev voldtaget af sin storebrors bedste ven.

Hej!

Jeg skriver til dig, fordi jeg gerne vil have dig til at forstå, hvordan min sidste tid har været. Vi støder jo på hinanden på et eller andet tidspunkt, og for at det ikke skal blive alt for ubehageligt, vil jeg gerne have, at du skal vide, hvad jeg går igennem lige nu.

Jeg har haft det virkelig svært, siden du overfaldt mig. Jeg har haft svært ved at sove, været bange for at jeg var blevet gravid eller havde fået kønssygdomme. Og jeg haft det rigtig dårligt psykisk. Hvordan kunne du dog finde på det? Hørte du slet ikke, at jeg sagde nej? Forstod du ikke, at du tvang mig til noget, jeg ikke ville? Er du ikke flov? Jeg var meget beruset, og det var du nok også, men det berettiger dig ikke til at gøre noget mod min vilje. Hvad tænkte du egentlig på? Man kan da ikke udnytte folk på den måde. Det har jo intet med sex at gøre. Sex er rart, det var det her ikke.

Jeg ved ikke, om du kan sætte dig ind i min situation? Vi var venner, jeg stolede på dig, og nu er tilliden til dig væk. Jeg føler mig ydmyget og ussel. Der er sket noget indeni mig, jeg kan mærke det hele tiden, og det er meget ubehageligt. Der er en tristhed og masse ubehagelige flash backs, om hvad der skete den nat. Det er det, jeg vågner op til om natten, og det jeg tænker på hele dagen. Og jeg er samtidig ked af, at det venskab vi havde, nu er smuldret.

Jeg ved ikke, hvordan jeg skal få det bedre. Jeg har den vildeste kvalme, takket været dig! Men jeg tror på den anden side, det vil hjælpe mig at få sagt dette her til dig. Jeg har tænkt på, om jeg skulle melde dig til politiet, men det kommer der alligevel ikke noget ud af. Og jeg er heller ikke interesseret i, at du skal straffes på den måde. Det, der er vigtigt for mig, er at fortælle dig, hvor ondt det har gjort på mig, så du tænker dig om en anden gang og ikke udsætter andre for det samme, som jeg blev udsat for.

Jeg vil gerne have et svar fra dig. Du skal ikke ringe, men svare på mailen.

Mie

Brevet er gengivet med tilladelse, og når jeg har vist det i forskellige sammenhænge, er det blevet kaldt et overdrevent venligt brev i betragtning af den vrede, Mie må føle. Brevet er ganske rigtigt et eksempel på en bevidst og målrettet balance mellem ikke at sælge ud, give klar besked og samtidig invitere til et svar. Og det er et eksempel på, at vrede ikke altid er den dominerende følelse, kort efter man er blevet voldtaget. Omgivelserne er vrede, kvinden er overvældet, angst og fortvivlet.

Mie fik ikke svar på sit brev, og hun fik aldrig det møde, som hun gerne ville have haft. Det var hun både forundret og skuffet over. I projektperioden i 2004⁷, skrev ti (ud af seksten) kvinder brev til krænkeren. Seks fik svar. De kvinder, der ikke fik svar, reagerede som Mie, men skuffelsen over mandens manglende mod og mandshjerte overskyggede ikke deres stolthed og glæde over at have reageret og gjort, hvad der var nødvendigt og rigtigt for dem at gøre. Den ældre kvinde, der havde fået nok, sagde: "Der kom en indre ro i mig, da jeg havde fået sendt det brev, og hvis han ikke svarer, har jeg i hvert fald fået det ud af det, at jeg har handlet på det. Jeg kan se mig selv i øjnene og sige, at jeg har gjort noget. Alene det er en hjælp for mig. Det er et brud på mit mønster, som jeg vil have det godt med."

⁷ Madsen, Karin Sten (2005) "Hvor ku´ du gøre det? Konfliktmægling ved seksuelle overgreb", Center for Voldtægts ofre, København, www.centerforvoldtægtsforer.dk

Når der kommer svar

Et svar er ikke ensbetydende med, at et møde kan komme i stand. Nogle mænd svarer, ofte kort: ”Okay, okay, hvis det er sådan du ser på det, så undskyld da!” og lader det blive ved det. Alligevel bliver svaret en anerkendelse af – ja, af hvad? En blank tilståelse hører man som tidligere nævnt så godt som aldrig, men der kommer korte tilkendegivelser af, at noget fandt sted, som måske ikke skulle have fundet sted på den måde! Der synes ikke at være en nedre grænse for dårlige omskrivninger af have haft sex med en kvinde, som gav udtryk for, at hun ikke ønskede sex, men det ændrer ikke på, at mandens svar i sig selv har betydning for kvinden. Hun opnår (denne gang) en tilnærmelsesvis relevant respons på sig selv, og selvom hun ikke får det svar, hun gerne vil have, kan et nok så usselst svar være en støtte for hendes vaklende virkelighedsforfølelse. Og som i dette citat skubbe hende ud af skyldfølelsen ”..... jeg fik et ærligt svar, så selvom jeg blev ked af det, da jeg læste det, var jeg glad for, at han havde skrevet tilbage. Jeg fik jo det at vide, jeg ville have at vide. Det var hans mening og holdning. Om den var ubehagelig eller behagelig, det var lige meget. Den var så ubehagelig, men nu har jeg faktisk fået bekræftet – pænt sagt – han er et svin. Jeg har slet ikke skyldfølelse mere på nogen måde eller med noget som helst. Jeg har vundet på en eller anden måde, føler jeg, og jeg synes, det er gået utrolig stærkt med at komme videre.”

Før et møde bliver muligt

Flere forudsætninger skal være opfyldt, for at et møde kan finde sted. Først og fremmest skal manden sige ja til at mødes. Dernæst skal han sige ja, til at mødet foregår med en tredjeperson til stede. Og sige ja til at møde mig som forberedelse til mødet. Minimum én gang. Det er hård kost for nogle mænd, og derfor er der kvinder, der har valgt at møde manden uden forberedelse og uden en tredjeperson tilstede. Desværre ikke med godt resultat hver gang. For en angergiven mand kan have lige så svært ved at styre sit behov for tilgivelse, som han havde svært ved at styre sine seksuelle behov. Balancen, som en tredjeperson netop er til stede for at sikre, kan ikke holdes.

Det er ikke en forudsætning for et møde, at manden tilstår et intentionelt overgreb. Mindre kan gøre det, så længe der er rimelig overensstemmelse mellem kvinden og mandens beskrivelse af, hvad der skete mellem dem. Det springende punkt er, om manden vil vedkende sig et ansvar for situationen. Om han vil og kan være lydhør overfor, at kvinden har haft en anderledes oplevelse af situationen. Og om han vil svare på hendes spørgsmål. Det er, hvad de forberedende samtaler drejer sig om at finde ud af og arbejde hen imod.

I praksis har det vist sig, at de mænd, der siger ja til en samtale, er parate til at påtage sig et ansvar og tage skyld på sig. Hvad de vil påtage sig ansvar for, og hvor meget eller hvor lidt de vil sige undskyld for, varierer. I sidste ende er det kvinden, der afgør, om det er et tilstrækkeligt grundlag at mødes på. Min opgave er derfor i denne fase at være ”go between” og bringe oplysninger frem og tilbage mellem parterne. Foruden at gøre sig klart hvad de selv vil sige og spørge om, skal de i forberedelsen gøres bekendt med, hvad den anden vil sige og spørge om. Målet er, at begge parter får realistiske forventninger til mødet, og at begge, men navnlig kvinden, kan komme til at føle sig på så sikker grund som mulig. Det er alt rigeligt, at de to skal opholde sig i samme lokale, der er ikke plads til overraskelser også.

Hvad er det kvinderne vil?

Jeg vil, før jeg fortæller om selve mødet, sammenfatte, hvad der er centralt for kvinderne at udtrykke, både når de formulerer breve til krænkeren (jvf. Mie's brev ovenfor), og når de forbereder sig på at møde ham ansigt til ansigt.

- Kvinderne vil have en forklaring. De vil høre mandens version af historien. De vil forstå, hvad der skete, og hvorfor det skete. De vil have sandheden, hvor ubehagelig den end måtte være. De vil stille spørgsmålet: *"Hvor ku' du gøre det? Hvad tænkte du på?"*
- De vil vise de smertelige konsekvenser af overgrebet frem. Det skal være mændenes straf. Kvinderne har ikke stor tiltro til, at en fængselsstraf kan udrette noget godt, derimod tror de på virkningen af at mændene, om så blot for et kort øjeblik, mærker den smerte, de føler indeni hele tiden. *"Det synes jeg, er den værste form for straf: At vide hvor ondt man har gjort et andet menneske."*
- De vil bekræftes i, hvad der er sket. Voldtægt foregår i skjul uden vidner og ofte uden synlige spor. Ingen andre end krænkeren kan bevidne, at hændelsen fandt sted, og derfor bliver en anerkendelse og bekræftelse fra krænkeren på paradoksalt vis vigtig at opnå.
- De vil gøre deres til, at det aldrig sker igen. Ingen skal udsættes for, hvad de er blevet udsat for. Derfor skal manden have at vide, hvad han har gjort, så han tænker sig om en anden gang. Det vil give den meningsløse handling, de har været udsat for, en form for mening. *"Det bedste, der kunne ske, ville være, at han blev klar over, hvad han har gjort."*
- De vil kunne færdes og føle sig i sikkerhed. *"Han skal vide, at uanset hvor han møder mig, så skal han vende om. Dreje om på hælene og gå lige med det samme. Ikke noget med at tøve få sekunder. Han skal bare vende om!"* Nogle vil have konkrete aftaler, om hvem der færdes hvor. Andre har brug for at vide, hvem der kender til, hvad der er sket.
- Og kvinderne vil have en afslutning. De vil kunne vende ryggen til med en bevidsthed om, at de gjorde, hvad der var rigtigt for dem at gøre, for igen at vende sig mod livet.

Møderne

Møderne finder sted på neutral grund. Det kan være i et lokale på biblioteket, i et beboerhus, en klub, sågar en byrådsal har været brugt. Hvordan man møder op og igen forlader stedet er planlagt ned til mindste detalje, og er det under forberedelserne aftalt, at hver har en bisidder med, eller at familien venter udenfor, er alle på forhånd briefet om, hvordan de skal forholde sig.

Jeg sidder for bordenden, lige tæt på begge parter og markerer derved min position. Begge kender og har accepteret, at jeg er upartisk. Jeg plejer at sige, at jeg ikke holder med nogen, kun med den samtale, der skal udfolde sig mellem dem. De har begge hørt det hele før, men jeg sætter rammen, slår tonen an og taler, indtil jeg fornemmer, at hver især er kommet tilstede. Herefter bliver jeg, hvad jeg vil kalde aktiv-nærværende. Samtalen er parternes. Jeg er garanten for, at samtalen ikke kører af sporet, eller bringes tilbage på sporet, men jeg blander mig så lidt som muligt. Og jeg bliver ikke bedt om at blande mig. Kun en enkelt gang har jeg måtte afbryde en samtale mellem to unge, da kvinden pludselig trak en ny dagsorden op af lommen og angreb på manden på en måde, som jeg ikke kunne tage ansvar for. Om noget lærte jeg her betydningen af grundig forberedelse.

Nana og Josefine, som jeg vil citerere nedenfor, fik to meget forskellige oplevelser af at møde krænkeren. Jeg har valgt citaterne for vise, hvad der tænkes og mobiliseres op til et møde og for at vise, at hvor samtalen for nogle bliver et skridt på vejen, kan den for andre blive et vendepunkt.

Nana: "Jeg var SÅ bange. Bange for at skulle se ham igen, se ham i øjnene, bange for at jeg skulle bryde sammen, bange for at jeg ikke kunne få et ord ud, ligesom sidst jeg så ham. Bange for at han ikke forstod en skid af, hvad jeg sagde, for at han ikke ville være særlig samarbejdsvillig. Det var han så....en lille smule, så det var okay.

Det gode var, at jeg fik sagt til ham, hvad jeg syntes var dårligt. Jeg kom ud med en masse ting om, hvor meget han havde såret mig. Et eller andet sted var det også godt for mig, at jeg fik prøvet at mærke, hvordan det var at se ham i øjnene. Man kan sige, at jeg selvfølgelig er ked af, at jeg ikke har fået ham til at indrømme, at han havde voldtaget mig, men det vidste jeg godt fra starten. Men man har vel stadig håbet et sted. Han kunne godt se, at han havde behandlet mig dårligt, svinsk, og han sagde undskyld for meget af det. Men han vidste ikke rigtig, hvorfor han havde sex med mig andet end, at det var hormoner og alkohol. Så tænker jeg, jamen ved du hvad lille ven, så burde du holde dig fra det!"

Josefine: "Jeg synes, det var en meget mærkelig oplevelse. Jeg var meget bange for det op til og meget nervøs. De første 5 minutter ville jeg allerhelst være alle andre steder – bare ikke der. Men så gik det i gang, og så gik det mere og mere stille og roligt. Jeg synes, jeg fik sagt de ting, jeg ville, selvom jeg ikke blev vred. Det havde jeg måske nok forventet af mig selv, men det blev jeg ikke, og det passede egentlig helt fint. Fordi så var det lidt lettere at komme af sted med det hele.

Jeg vidste godt, at han ville indrømme, men det var rart at høre en indrømmelse. Den kom helt af sig selv. Han kunne godt se, hvor utrolig egoistisk han havde været. Det var en af de ting, jeg var rigtig glad for at få at vide. Det har ligesom bundet en knude."

Kvinderne bliver næsten altid overraskede over sig selv. De har været mere åbne, mere hudløst ærlige og mindre ondsindede, end de forestillede sig muligt, og bedre i stand til at formulere sig. De er stolte over, at de turde se deres værste frygt i øjnene og være åben for, hvad han havde at sige. At de så spyttede noget af det ud bagefter, ændrer ikke på deres oplevelse af, at de fik deres værdighed tilbage. Eller rettere, at de selv tog den tilbage. Og tre måneder senere siger alle: Det var godt, jeg gjorde det, og jeg ville gøre det igen.

En af de eneste mænd, jeg har haft lejlighed til at interviewe efter en samtale, er Henrik, som forgreb sig på Josefine. Andre mænd har syntes, at nu må det være nok med al den snak. De har gjort, hvad de skulle, og nu er det tid til at tænke på noget andet.

Om samtalen med Josefine siger Henrik:

"Jeg har sagt undskyld masser af gange, men denne her gang tog hun det alvorligt. Hun svarede ikke: "Det kan jeg ikke bruge til noget". Det var en af de ting, jeg havde brug for. At hun ville tage imod min undskyldning.

Jeg har mærket, hvor stort et pres det er at ønske så meget tilgivelse, som jeg har gjort. Jeg har faktisk sagt undskyld til fire af de personer i mit liv, som jeg har været ond overfor. De havde gjort nogle ting overfor mig, og jeg kunne se, at de angrede, men det har jeg været ligeglad med, fordi det syntes jeg, de fortjente, efter hvad de havde gjort overfor mig. Dem har jeg været rundt og sige undskyld til. Jeg har lært betydningen af ordet "undskyld." Hvor oprigtigt det ord er, og at når det bliver sagt, så skal man ikke bare kaste det bort.

Det har været én af de mest erfaringsfulde oplevelser, jeg har fået, og det kommer til at følge mig hele livet, hver gang jeg står overfor et valg, der kan give konsekvenser."

Kvinderne har behov for at blive troet på, og de mænd, der som Henrik oprigtigt angrer, har behov for at deres undskyldning bliver troet på. Og behov for at sone. Henrik kom overfor Josefine til at

sone ved bl.a. at holde sig væk fra den fælles translokation, men inden da havde han, som man kan læse, fundet sin egen vej.

Til slut

“No crime victim should be forced to confront her perpetrator, but neither should she be denied the opportunity if she desires it.”

Citatet stammer fra Mary Koss⁸, University of Arizona, og det er som talt ud af mit hjerte. Ingen af de kvinder, jeg her har omtalt, havde før de blev voldtaget forestillet sig, at de ville vælge at sidde overfor en mand, der havde voldtaget dem. Men at blive frataget sin selvbestemmelse og gjort afmægtig for en stund forandrer. Livet får et andet perspektiv, noget forsvinder og andet vinder frem. Så vi der skal støtte kvinder, der kæmper sig frem mod at genvinde deres værdighed og selvbestemmelse, må være åbne og lydhøre, for hvad de selv mener kan hjælpe dem, også når det rammer lige ned i vores egen frygt og fordomme. Og vi må skabe institutionelle rammer, som kan rumme også det onde. Det har vi forsøgt på Center for Voldtægts ofre, med de dilemmaer, der følger, når en offerinstitution går ud over de normale rammer.

Vi håber andre vil følge efter.

⁸ Koss, Mary P (2000) *Blame, Shame, and Community: Justice Responses to Violence Against Women*. www.mincava.umn.edu/documents/koss/koss.html